

สถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก

Status and Roles of Female Characters in Short Story Collections: Among a herd of Goats with Broken Backs

ฟิรดา แวนาเว^{1*} และสุรัสวดี นราพงศ์เกษม²

Firda Waenawae^{1*} and Suratsawadee Narapongkasem²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี, หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

¹ Undergraduate students, Education Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University.

² อาจารย์ประจำ, หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

² Lecturer, Education Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University.

*Corresponding author, E-mail: 406001004@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องสถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหักของอุมมีสาลาม อุมร์ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก เครื่องมือในงานวิจัยที่ใช้ คือ เอกสารบันทึกตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหักและตารางวิเคราะห์จากเอกสารบันทึกตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก ซึ่งมีเรื่องสั้นทั้งหมด 10 เรื่องวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่าปรากฏว่า สถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงกลางฝูงแพะหลังหัก มีสถานภาพ 2 สถานภาพ คือ 1. สถานภาพที่ได้มาแต่กำเนิด ได้แก่ สถานภาพลูกสาว 2. สถานภาพที่เกิดขึ้นภายหลัง ได้แก่ สถานภาพจากการสมรส สถานภาพทางการศึกษา และสถานภาพทางอาชีพ ในด้านบทบาทของตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก พบว่า มี 2 บทบาท คือ 1. บทบาทในครอบครัว ได้แก่ บทบาทการเป็นลูก บทบาทการเป็นพี่น้อง บทบาทจากการสมรส บทบาทการเป็นมารดา บทบาทการเป็นย่า 2. บทบาทการประกอบอาชีพ

คำสำคัญ: สถานภาพ, บทบาท, ตัวละครหญิง

Abstract

The purpose of this research was to study status and roles of female characters in short story collections: Among a Herd of Goats with Broken Backs written by Ummesalam Uma. Instruments were a form recording female characters in short story collections: Among a Herd of Goats with Broken Backs and table analysis of a form recording female characters in short story collections: Among a Herd of Goats with Broken Backs. Ten short stories from the above book were analyzed using descriptive statistics.

The results were as follows: Female characters' types of status are ascribed status and achieved status. The first one involved status of daughters while the latter one were marital status, educational status, and occupational status. For the roles of female characters, two roles were found: a role in a family and an occupational role. The first role included a role of being a child, a role of being a sibling, a role of marriage, a role of being a mother, and a role of being a grandmother.

Keywords: Status, Roles, female characters

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียม ทั้งสิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพในความเป็นพลเมือง และสิทธิในความเสมอภาค บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพโดยไม่มีการจำแนกความแตกต่างในเรื่องใด ๆ เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา แม้กระทั่งความเห็นทางการเมือง นอกจากนี้สังคมไทยในปัจจุบันยังมองเห็นความสำคัญของความเท่าเทียมกันในสังคม โดยเฉพาะความเท่ากันระหว่างหญิงและชาย การเรียกร้องสิทธิสตรี ส่งผลให้ผู้หญิงมีบทบาทในสังคมมากขึ้น วันทนี วาสิกะสัน 2543, น.28) กล่าวว่า ขบวนการเคลื่อนไหวของสตรีไทยได้มีการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงบทบาทและสถานภาพตั้งแต่ระบบการเมือง การปกครอง

แม้ผู้หญิงจะมีบทบาทในสังคมมากขึ้น แต่ทั้งนี้ยังคงพบเห็นว่าผู้หญิงถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกกดขี่อีกเป็นจำนวนมาก นางสาวเพ็ญศรี พึ่งโคกสูง หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ มูลนิธิหญิงชายก้าวไกลได้กล่าวว่า “ในบ้านเรายังพบความไม่เสมอภาคระหว่างชายหญิงอยู่มาก แม้แต่ในครอบครัวยังคงพบว่าผู้หญิงมักด้อยกว่าผู้ชาย ส่วนในสังคมที่เห็นเด่นชัดก็จะเป็นเรื่องการทำงานโดยส่วนใหญ่ เรามักพบว่า ในสถานที่ทำงานมีบุคลากรที่เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย แต่ในสายที่เป็นฝ่ายบริหารหรือในระดับที่สูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือประเทศ กลับมีสัดส่วนของผู้หญิงที่น้อยมาก หรือแม้แต่น้ำที่บางหน้าที่ ผู้หญิงก็ไม่สามารถเข้าไปทำได้ ส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะการมีทัศนคติว่าผู้หญิงไม่เหมาะที่จะเป็นฝ่ายบริหาร นั่นถือเป็นความไม่เท่าเทียมกัน รวมถึงเวลาที่มีบุตร ถึงแม้พ่อแม่จะจดทะเบียน

หรือไม่ก็ตาม ลูกที่ออกมาก็ต้องใช้นามสกุลของพ่อเพียงอย่างเดียว ถึงแม้จะมีการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงใช้ค่านำหน้านามหรือเลือกใช้นามสกุลตัวเองได้ก็ตามที่” (ณัฐ คุ้มภู. 2555)

ประเด็นทางสังคมที่น่าสนใจในหลายประเด็น อาทิ ความขัดแย้งทางการเมือง ความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม รวมทั้งการกดขี่ทางเพศสภาพ มักจะสะท้อนอยู่ในงานวรรณกรรม บ่อยครั้งที่เห็นงานวรรณกรรมได้สะท้อนความจริงที่ปรากฏในสังคม นักเขียนได้เชื่อมโยงตัวละคร ร้อยเรียงเป็นเรื่องเล่า ซ่อนสัญลักษณ์และเนื้อหาต่าง ๆ ที่เข้มข้นทั้งทางสังคม การเมือง สภาพสังคมที่เป็นวัตถุดิบชั้นดีในการสร้างงานวรรณกรรมบันเทิงคดี ทั้ง นวนิยาย บทกวี และเรื่องสั้น วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531, น.118) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นผลงานการสร้างสรรคของมนุษย์ วรรณกรรมและมนุษย์ต่างเป็นผลผลิตของสังคม เราจึงสามารถศึกษาสังคมได้จากงานวรรณกรรม ดังคำกล่าวสนับสนุนที่ว่า “วรรณคดีเป็นแสงสะท้อนหรือฉายาของชีวิต ทุกแง่มุมของชีวิตจะต้องไปปรากฏในวรรณคดีเสมอ” สอดคล้องกับ เจตนา นาควัชระ (2521) อ้างถึงใน สุพิศ เอื้องชะ (2560) กล่าวว่า วรรณกรรมยังเป็นการแสดงความคิดปรัชญาความจริงในสังคมด้วยความสนใจและความรับผิดชอบวรรณกรรมจึงมีอิทธิพลต่อสังคม รวมทั้งพลังในสังคมมนุษย์ ถึงแม้ นักเขียนจะเลือกเฉพาะประสบการณ์หรือบางเสี้ยวของเหตุการณ์ในสังคมมาใช้เป็นข้อมูลและประเด็นในงานเขียน โดยการผ่านมุมมองของตนเองที่เห็นความสำคัญของวรรณกรรม วรรณกรรมยังมีภาพสะท้อนสังคมยุคสมัยนั้น ๆ ออกมาจากวรรณกรรมอีกด้วย

สิ่งหนึ่งที่บรรดาคำจำกัดความต่าง ๆ ไม่อาจปฏิเสธได้ก็คือ เรื่องสั้น เป็นงานเขียนประเภทบันเทิงคดี (fiction) หรือเป็น “ความเรียงที่มีจินตนาการของผู้เขียนเป็นองค์ประกอบสำคัญ” ดังนั้น จึงเป็นที่เข้าใจและยอมรับกันว่า ความเรียงประเภทนี้ เช่น นวนิยายและเรื่องสั้นไม่จำเป็นต้องสร้างความน่าเชื่อถือด้วยการใส่ทฤษฎี ข้อมูล ตัวเลขและค่าสถิติ รวมถึงความคิดเห็นของนักวิชาการ ด้วยความน่าเชื่อถือของงานประเภทนี้ไม่ได้อยู่ที่ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง แต่อยู่ที่ “ความสมจริง” (verisimilitude) อันเป็นความสมจริงของเหตุการณ์ ตัวละคร ฉาก (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2548, น.2 อ้างถึงใน พันธุ์ธิดา นาคอุไรรัตน์, 2557)

รวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก” เป็นผลงานรวมเล่มของ “อุมมีสาলাম อุมาร” นักเขียนสาวรุ่นใหม่ผู้ได้รับคัดเลือกให้เป็น “ศิลปินหน้าใหม่” (Young Thai Artist Award) สาขาวรรณกรรม ในปี 2555 ด้วยความคิดเห็นจากคณะกรรมการคัดสรรว่า “มีชั้นเชิงในการนำเสนอเรื่องราวศิลปะในการถ่ายทอดให้เห็นบรรยากาศของเรื่อง รวมทั้งบรรยายให้เห็นภาพได้อย่างสุดวิเศษ” บินหลา สันกาลาคีรี ได้เขียนคำนิยมไว้ว่า “เรื่องสั้นของอุมมีสาলাম เป็นเรื่องเชิงสังคมนิยายชัด ทว่าบอกเล่าด้วยน้ำเสียงมุสลิมผู้หญิงและจากพื้นที่ ประหนึ่งสบตากับดวงตาหลังผืนผ้าฮิญาบ” และพิเชฐ แสงทอง ได้ให้คำนิยมในหนังสือรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหักไว้ว่า “ประวัติศาสตร์ของความเป็นไทยไม่เคยให้คำอธิบายต่อเรื่องเล่าที่มองจากมุมมอง ‘คนชายขอบของคนชายขอบ’ ตัวละครหญิงมุสลิมในเรื่องชุดนี้จึงตั้งขมขื่นและหีนไห้ ทั้งสนใจและสิ้นหวัง ทั้งเปี่ยมพลังและโรยแรง”

อุมมีสาลามได้ถ่ายทอดสะท้อนตัวละครหญิงในเรื่อง กลางฝูงแพะหลงหัก ได้อย่างมีชั้นเชิง ผู้วิจัยจึงสนใจประเด็นสถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงรวมเรื่องสั้นในกลางฝูงแพะหลงหัก จึงได้จัดทำวิจัยนี้ขึ้น เพื่อให้เห็นสถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลงหัก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลงหัก

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

สถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลงหัก มีแนวคิดหลักในการศึกษาโดยมีแนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาท มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายแนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาท สรุปได้ว่า สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งของบุคคลที่เป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ในสังคม จะกำหนดบุคคลนั้นต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร บุคคลหนึ่งอาจมีหลายสถานภาพก็ได้ โดยมี สถานภาพที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดเปลี่ยนแปลงไม่ได้ และสถานภาพที่เกิดขึ้นภายหลัง ในส่วนความหมายของบทบาท กล่าวได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกตามสิทธิและหน้าที่ของตนตามสถานภาพที่ปรากฏ สถานภาพและบทบาทมีความสัมพันธ์กันไม่สามารถแยกออกจากกันได้

นอกจากนี้ พระมหาสนอง ปัจโจการี (2553, น.77) ได้แบ่งสถานภาพออกเป็น 2 ประเภทคือ สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด และสถานภาพที่ได้มาโดยความสามารถ

(1) สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด (Ascribed Status)

สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด หมายถึง สถานภาพที่บุคคลได้รับโดยอัตโนมัติอันรากฐานจากการถือกำเนิด สิ่งที่กำหนดสถานภาพลักษณะนี้ ได้แก่ เพศ อายุ ผิวพรรณ รวมทั้งชาติตระกูล เป็นสถานภาพที่สังคมกำหนดไว้ให้ เมื่อเกิดมาเป็นสมาชิกของครอบครัวที่มีสถานภาพใดในสังคมนั้น ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ อย่างเช่น เกิดมาเป็นคนไทย เกิดมาเป็นคนจีน เป็นเพศหญิง-ชาย เป็นลูกนายกรัฐมนตรีนี เป็นปู่ย่าตายาย พ่อแม่ นับถือศาสนาพุทธ-ลูกก็นับถือศาสนาพุทธ พ่อแม่ นับถือศาสนาอิสลาม-ลูกก็นับถือศาสนาอิสลาม เป็นต้น

(2) สถานภาพที่ได้มาโดยความสามารถ (Achieved Status)

สถานภาพที่ได้มาโดยความสามารถ หมายถึง สถานภาพที่บุคคลได้รับภายหลังด้วยความสำเร็จของบุคคลผู้นั้นเอง เป็นสถานภาพที่บุคคลสามารถเลือกหรือกำหนดได้ แต่ต้องดิ้นรนขวนขวายด้วยความเพียรพยายาม ความสามารถ และสติปัญญาของตนเอง เช่น เป็นลูกชวานาก็ไม่จำเป็นต้องลูกชวานาตลอดไป สามารถเป็นครู ทหาร ตำรวจ พยาบาล และนักการเมืองได้ เป็นต้น เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของสังคมได้ได้แข่งขันกันและใช้ความสามารถเพื่อให้ได้สถานภาพตามที่ตนต้องการ เป็นการให้โอกาสแต่ละคนได้พัฒนาตัวเองเท่าเทียมกัน สังคมเช่นนี้เรียกว่า “สังคมเปิด” คือเปิดโอกาสให้สมาชิกได้

พัฒนาและเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนเองได้

สถานภาพที่ได้มาด้วยความสามารถ มีดังนี้

1. สถานภาพจากการสมรส เช่น สามี ภรรยา บิดา มารดา หลิงหม้าย
2. สถานภาพจากการเมือง เช่น วุฒิสภา นายกรัฐมนตรี
3. ความสามารถทางการศึกษา เช่น ครูอาจารย์ แพทย์ ตำรวจ ทหาร
4. สถานภาพทางสังคม เช่น เป็นพ่อ แม่ เป็นลูกสะใภ้ เป็นเศรษฐี

ทั้งนี้สถานภาพและบทบาทมีความสัมพันธ์กัน โดยบทบาทจะอยู่ควบคู่กับสถานภาพเสมอ ผู้ที่มีสถานภาพเหมือนกันย่อมมีการแสดงบทบาทเป็นแบบเดียวกัน ตามบรรทัดฐานที่กำหนดไว้ แต่การแสดงบทบาทของบุคคลต่าง ๆ แม้มีสถานภาพเดียวกันย่อมมีลักษณะแตกต่างกันอยู่บ้าง จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ (2543, น.37) กล่าวถึง สถานภาพและบทบาท ไว้ว่า ตามปกติเมื่อบุคคลมีสถานภาพโดยอ้อมเป็นที่คาดหวังจากคนอื่น ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ควบคู่กับสถานภาพนั้น การที่บุคคลกระทำภาระหน้าที่ตามสถานภาพของตนนั้น เรียกว่าการแสดงบทบาท บทบาท" (role) จึงเป็นสิ่งที่คู่กับสถานภาพ ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้เป็นการกระทำของบุคคล ผู้ที่มีสถานภาพเหมือนกันย่อมมีการแสดงบทบาทเป็นแบบเดียวกัน ตามบรรทัดฐานที่กำหนดไว้ เช่น เด็กทุกคนที่มีสถานภาพนักเรียนย่อมแสดงบทบาทคล้าย ๆ กัน คือต้องไปโรงเรียน เข้าเรียนในชั้น สอบ ทำการบ้าน และทำกิจกรรมอื่นที่ครูตลอดจนกลุ่มเพื่อนนักเรียนหรือผู้ปกครองกำหนดขึ้น แต่การแสดงบทบาทของบุคคลต่าง ๆ แม้มีสถานภาพเดียวกันย่อมมีลักษณะแตกต่างกันบ้าง เช่น นักเรียนบางคนตั้งใจเรียน ปฏิบัติตัวตามระเบียบของโรงเรียนบางคนชอบหนีเรียน ชอบฝ่าฝืนระเบียบ แต่โรงเรียนก็มองภาพโดยรวมแล้วจะเห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่แสดงบทบาทเหมาะสมกับสถานภาพ

แนวคิดหลักที่สำคัญอีกแนวคิดหนึ่งคือแนวคิดสตรีนิยม กิตติพัฒน์นทปัทมะดุลย์ (2553) กล่าวถึงสตรีนิยมไว้ว่า ทฤษฎีสตรีนิยมเป็นแบบแผนการวิเคราะห์ที่มีวิธีคิดและวิธีดำเนินการที่มีทิศทาง โดยเฉพาะที่มุ่งเน้นไปสู่การปลดปล่อยผู้หญิงให้พ้นจากการกดขี่เอารัดเอาเปรียบให้สำเร็จ แม้ว่าทฤษฎีสตรีนิยมจะมีความหลากหลายในแนวความคิดแต่ก็มีความคล้ายคลึงกันในประเด็นของการสร้างพลังอำนาจ ทั้งนี้ โดยทั่วไป ทฤษฎีสตรีนิยมจะมองภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านวัตถุ สังคม สติปัญญา และจิตวิญญาณของมนุษย์ หัวใจสำคัญของทฤษฎีสตรีนิยมคือการวิพากษ์บริบททางสังคมและโครงสร้างการเลือกปฏิบัติต่าง ๆ ศูนย์รวมความสนใจที่สำคัญคือ ระบบสังคมที่ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) การครอบงำระบบการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและกฎหมายโดยผู้ชาย โดยนำแนวคิดสตรีนิยมในการวิพากษ์และประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ในการวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทด้วย

สรุปได้ว่า สถานภาพเป็นตำแหน่งของบุคคลหนึ่งที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของคนในสังคม สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ สถานภาพโดยกำเนิดและสถานภาพโดยสามารถหรือสถานภาพที่ได้มาภายหลัง ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกตามสิทธิและหน้าที่ของตนตามสถานภาพที่ปรากฏ ทั้งสถานภาพและบทบาทมีความสัมพันธ์กัน ไม่สามารถแยกจากได้ และบุคคลอาจแสดงบทบาทแตกต่างกันแม้จะมี

สถานภาพเดียวกันก็ตาม นอกจากนี้ หลักทฤษฎีสตรีนิยมระบุไว้ว่าหัวใจสำคัญของทฤษฎีสตรีนิยมคือการวิพากษ์บริบททางสังคมและรื้อสร้างการเลือกปฏิบัติต่าง ๆ ศูนย์รวมความสนใจที่สำคัญคือ ระบบสังคมที่ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) การครอบงำระบบการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและกฎหมายโดยผู้ชาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเรื่องสถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก โดยวิธีการวิจัยเอกสาร มีแหล่งข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก ของ อุมมีสาลาม อุมร์ จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่

1. ฟารีดา	ในเรื่องสั้น	ผู้ต้องสงสัย
2. อารีนาและลูกสาว	ในเรื่องสั้น	ผู้
3. อารียาและแม่	ในเรื่องสั้น	นิทานของพ่อ
4. ฮาลีมา	ในเรื่องสั้น	กลางฝูงแพะ
5. น้องสาวและแม่	ในเรื่องสั้น	พี่ชาย
6. ซัลมา ลูกสาว และกามีละห์	ในเรื่องสั้น	ไก่หลุดคอก
7. ยา ลูกสาวและแม่	ในเรื่องสั้น	ยา
8. ฮีตายะห์	ในเรื่องสั้น	ลาวง
9. เซาตะห์	ในเรื่องสั้น	ความตายในเดือนรอมฎอน
10. อินดาและแม่	ในเรื่องสั้น	แพะหลังหัก

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลจากแผ่นบันทึกตัวละครหญิงโดยนำแนวคิด เจตนิพิฐ ท้าวแก้วในงานวิจัยเรื่องสถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในนวนิยายของพงศกร ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารบันทึกตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหักของอุมมีสาลาม อุมาร์ ทั้ง 10 เรื่อง มีลักษณะดังนี้

ตารางบันทึกตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก

ชื่อตัวละคร.....เรื่อง.....		
ข้อความ	การวิเคราะห์สถานภาพ	การวิเคราะห์บทบาท

2. ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทตามแนวคิดสถานภาพ แนวคิดบทบาท และแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและบทบาท
3. เขียนวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ บรรยายประกอบตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. นำผลของการวิเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

ผลการวิจัย

การศึกษาสถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก ของ อุมมี สาลาม อุมาร สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. สถานภาพของตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก พบว่า สถานภาพของตัวละครแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สถานภาพที่ได้มาแต่กำเนิด และสถานภาพที่เกิดขึ้นมาภายหลัง
  - 1.1 สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิดของตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก เป็นหญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสถานภาพเป็นลูก เด็บโตในครอบครัวที่มีทั้งบิดาและมารดา ครอบครัวที่มีเพียงมารดา และบางตัวละครไม่ได้ระบุแน่ชัดถึงบิดาและมารดา

ตัวอย่าง

อารียา ในเรื่องสั้น นิทานของพ่อ มีสถานภาพเป็นลูก เป็นน้องสาว ซึ่งเป็นสถานภาพโดยกำเนิด อารียา มีพ่อแม่เป็นชาวประมง อุมมีสาลามสร้างตัวละคร อารียา มีสถานภาพเป็นลูกที่กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าเถียงผู้เป็นพ่อ ในขณะที่แม่ไม่แม่แต่จะพูดอะไรเลย ดังข้อความต่อไปนี้

พี่ชายออกไปดูเรือตั้งแต่เที่ยงตอนที่ย่ำค่ำตั้งเค้า กระทั่งบ่ายก็ยังไม่กลับบ้าน แม่เฝ้ารอด้วยความกระวนกระวายห่วงพี่ชาย ในขณะที่พ่อห่วงเรือ อยากจะออกไปดูแลด้วยตนเองแต่ อารียาที่เห็นทั้งคู่เดินไปเดินมาด้วยอาการของคนที่ย่ำค่ำไปคนละอย่างนั้นจึงโพล่งออกมาขัดผู้เป็นพ่อ

“พ่อจะออกไปให้ต้องเป็นห่วงเพิ่มอีกคนหรือยังไง อารีพินเขาจัดการได้หรอกนำพ่อ เขาถูกพ่อนะ” เธอตะโกนลั่นสู้เสียงลมฝน

“ก็กูเป็นห่วงเรือ เกิดมันไม่ผูกเรือหรือผูกไม่ทันแล้วลอยออกไป ใครจะต่อเรือให้กู” พ่อตอบกลับด้วยน้ำเสียงปั่นปิ้งจนน่าหมั่นไส้ อารียาหันไปสบตาแม่ เห็นแววห่วงกังวลอย่างคนทุกข์หนักแล้วก็นิ่งสงสาร เธอรู้ว่าแม่กำลังคิดอะไรอยู่

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 50-51)

1.2 สถานภาพที่เกิดขึ้นมาภายหลังเป็นสถานะที่ตัวละครหญิงได้รับภายหลัง ได้แก่ สถานภาพการสมรส สถานภาพทางการศึกษา และสถานภาพทางอาชีพ ดังนี้

1.2.1 สถานภาพจากการสมรส พบว่า ตัวละครหญิง 11 ตัว แบ่งสถานภาพจากการสมรส เป็น 4 สถานภาพ คือสถานภาพสมรส สถานภาพหม้าย สถานภาพมารดา และสถานภาพย่ำซึ่งตัวละครส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส บางตัวละครมีสถานภาพสมรสในตอนต้นและเปลี่ยนสถานภาพเป็นหม้ายในตอนหลัง ซึ่งตัวละครหญิงทั้ง 11 ตัวมีสถานภาพเป็นมารดา และมีตัวละครหญิง 1 ตัวมีสถานภาพเป็นย่ำด้วย

ตัวอย่าง

ฮาสิมา ในเรื่องสั้นเรื่อง กลางฝูงแพะอุมมีสาลาม สร้างตัวละคร ฮาสิมา มีสถานภาพจากการสมรส เป็นมารดา และเป็นภรรยา โดยระบุชัดเจนว่า ฮาสิมา มีบุตรถึง 5 คน และทุกคนล้วนมีหน้าที่การทำงานที่ดี ในส่วนสถานภาพเป็นภรรยา ฮาสิมา ได้แต่งงานกับหนุ่มกรุงเทพ แต่หลังจากที่กลับมาเยี่ยมบ้าน เจอปัญหาถูกญาติโกงที่ดิน และไม่ยอมกลับไปกรุงเทพตามคำขอของสามี และในตอนท้ายหย่าขาดกับสามี ฮาสิมาจึงมีสถานภาพเป็นหม้าย ดังข้อความต่อไปนี้

นางชอบบอกกับใคร ๆ ว่า “เพิ่งกลับจากกรุงเทพ” ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้วนางกลับมาอยู่หมู่บ้านชายทะเลแห่งนี้เกือบยี่สิบปีมาแล้ว ตลอดระยะเวลาที่ยี่สิบปีก็ไม่เคยห่างเหินไปจากหมู่บ้านนับตั้งแต่หย่าขาดกับสามีที่กรุงเทพ

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 63)

1.2.2 สถานภาพทางการศึกษา พบว่า ตัวละครหญิงทุกตัวที่มีสถานภาพเป็นลูกที่อยู่ในช่วงวัยที่เรียนหนังสือและยังเป็นโสด จะได้รับการศึกษา มีสถานภาพเป็นนักเรียนแต่ไม่สามารถระบุได้ว่าอยู่ในระดับใด และมีตัวละคร 1 ตัว จบการศึกษา แต่ไม่สามารถระบุได้อีกเช่นเดียวกันว่าจบการศึกษาระดับใด นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวละครหญิงที่มีสถานภาพเป็นภรรยา หรือตัวละครที่มีสถานภาพเป็นแม่ ไม่ได้เรียนหนังสือหรือเรียนมาไม่มาก ไม่สามารถระบุได้ว่าเรียนในระดับใด

ตัวอย่าง

ลูกสาวอารีนา ในเรื่องสั้น ฝุ่น

ด้านสถานภาพทางการศึกษา ลูกสาวอารีนา มีสถานภาพเป็นนักเรียน ยังอยู่ในช่วงวัยที่กำลังเรียนหนังสือ ดังข้อความต่อไปนี้

จักรเย็บผ้าส่งเสียงครางเบาๆ แต่ความเจียบนั้นเหมือนเสียงดังก้องไปทั่วบ้าน ใจฉันทวนนึกถึงลูกสาว เมื่อเข้าขอบตาบวมข้ำและแดงเหมือนคนอดนอน ฉันจึงเอ่ยเตือนเธอให้ตั้งใจเรียนดีกว่าคิดเรื่องเหล่านี้ มันยังไม่ใช่เวลาของเธอ

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 43)

ซัลมา ในเรื่องสั้น ไก่หลุดคอก

ด้านสถานภาพทางการศึกษา อุมมีสาลามสร้าง ซัลมา เป็นหญิงมุสลิมที่ไม่ได้เรียนหนังสือ เมื่อแต่งงานออกเรือน มักโดนสามีและลูกสาวของโต๊ะฮัจญ์ดูถูกสารพัด ดังข้อความต่อไปนี้

“คนไม่เรียนหนังสืออย่างมึงจะคิดอะไรเป็น นับเลขถูกหรือเปล่า เตียวทอนเงินผิด ทำบัญชีผิด ก็ขาดทุนอีก” เขามักจะดูถูกนางเช่นนี้เสมอ เพราะพี่น้องในครอบครัวของเขาไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงก็เรียนหนังสือกันหมด ความแตกต่างนี้เองทำให้เขาดูถูกนางอยู่เป็นประจำ

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 110)

“คนไม่มีการศึกษาก็อย่างนี้แหละ ความคิดมีแต่จะแย่งสมบัติของคนอื่น” ลูกสาวคนโตของโต๊ะฮัจญ์ดูถูก เธอจึงตบหน้าอย่างเหลืออด

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 116)

1.2.3 สถานภาพทางอาชีพ พบว่า ตัวละครหญิงโดยส่วนใหญ่ที่มีสถานภาพภรรยา เป็นแม่บ้าน ไม่ประกอบอาชีพใด ๆ และตัวละครหญิงที่มีสถานภาพเป็นหม้ายประกอบอาชีพรับจ้างที่สัมพันธ์กับการเป็นแม่บ้านแม่เรือน เช่น อาชีพรับจ้างเย็บผ้า อาชีพเด็กล้างจาน อาชีพเด็กเสิร์ฟในร้านอาหาร อาชีพรับจ้างเลือกปลา นอกจากนี้พบว่ามีตัวละคร 1 ตัว มีอาชีพประมงตามผู้เป็นสามีที่มีอาชีพประมง

ตัวอย่าง

อารีนา ในเรื่องสั้น ฝุ่น

ด้านสถานภาพทางอาชีพ อารีนา มีสถานภาพอาชีพเป็นช่างเย็บผ้า อุมมีสาลามเสนอแนวคิดทางอาชีพช่างเย็บผ้าของหญิงมุสลิม ผ่านตัวละคร อารีนา โดยระบุว่า เป็นสิ่งที่อารีนาเคยชื่นชอบ และเป็นหนทางเดียวในการหาเลี้ยงชีพ เลี้ยงดูครอบครัว หลังจากที่สามีแต่งงานกับภรรยาอีกคนและไม่กลับบ้าน ดังข้อความต่อไปนี้

“หลังจากที่ถามเขาคว่านั่นเขาก็ไม่ค่อยกลับบ้าน เดือนนี้เขาให้เงินมาสองพัน แล้วเราต้องกินอยู่กันทั้งครอบครัว ไหนลูกจะไปโรงเรียน ฉันพยายามบอกเขาแล้วนะ แต่เขาก็เฉย ๆ แล้วทำหน้าที่เครียดใส่ ถ้าไม่เย็บผ้าก็ไม่รู้จะเอาเงินจากที่ไหนมาใช้จ่าย”

ฉันแค้นยิ่งมกลบความขมขื่น นึกถึงเงินสองพันที่จะต้องใช้จ่ายในเดือนนี้ กับผ้ากองโตที่เพิ่งรับมาจากนายจ้างเมื่อสองวันที่ผ่านมา

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 41)

2. บทบาทของตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก พบว่า มี 2 บทบาท คือ บทบาทในครอบครัวและบทบาทการประกอบอาชีพ

2.1 บทบาทในครอบครัว พบว่า มี 5 บทบาท คือ บทบาทการเป็นลูก บทบาทการเป็นพี่น้อง บทบาทการสมรส และบทบาทการเป็นมารดา ดังนี้

2.1.1 บทบาทการเป็นลูก พบว่า ตัวละครหญิงโดยส่วนใหญ่ทำหน้าที่ลูกได้ดี โดยการเชื่อฟังพ่อแม่ ทำตามสิ่งที่พ่อแม่สั่งใช้ แต่มีตัวละคร 4 ตัว ที่มีสถานภาพเป็นลูก มีบทบาทหน้าที่เชื่อฟังพ่อแม่ รักและเคารพแม่ แต่หากเห็นสิ่งใดไม่เป็นธรรมจะกล้าพูดสิ่งที่ตนเองรู้สึกได้ ได้เถียงผู้เป็นพ่อแม่ และตักเตือนพ่อแม่เมื่อเห็นว่าการกระทำนั้นไม่ถูกต้อง

ตัวอย่าง

ซารินา ในเรื่องสั้น ไก่หลุดคอก

ซารินา ในเรื่องสั้น ไก่หลุดคอก มีบทบาทการเป็นลูกที่ตักเตือนมารดาเมื่อเห็นว่ามารดาทำสิ่งที่ไม่สมควร ร้องขอให้มารดาหยุดพฤติกรรมนั้น ด้วยแม่ของซารินา ออกไปเที่ยวผับในกลางคืน ซึ่งผิดตามหลักศาสนาอิสลาม ซารินารู้สึกผิดหวัง และเสียใจกับเรื่องนี้ ทุกครั้งจะร้องขอให้แม่หยุดพฤติกรรมเหล่านั้น ดังข้อความต่อไปนี้

“แม่แก่แล้วนะแม่ ยังทำตัวแบบนี้ อายุชาวบ้านเขา” เสียงลูกสาวมักจะเริ่มต้นเช่นนี้ ก่อนทุกอย่างจะบานปลายกลายเป็นเรื่องที่ทะเลาะกันระหว่างนางกับลูกไม่รู้จักจบสิ้น

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 97)

“ก็ลูกกวนะสิ เอาบุญแจรดไปช้อน”

“แล้วทำไมมึงไม่โทร.บอกกู่ละ กูไปรับก็ได้เนะ”

“มันยีนคุม มันเป็นลูกหรือแม่ก็ไม่รู้”

“ฮ่า ๆ ลูกมึงนี่สุดยอด แต่สนุกดีนะหนีมาแบบมึงเนี่ย”

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 101-102)

“มันบาบนะแม่ แม่ไปทำไม ทำไมแม่ไม่อ่านอัลกุรอานอยู่บ้าน แม่ทำสิ่งบาบทำไม” ซารินาต่อว่าแม่พลางร้องไห้ซลมากอดลูกแน่นแต่ไม่ได้พูดสิ่งใดออกไป

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 117)

อุมมีสาลาม นำเสนอบทบาทลูกของซารินา คอยปลอบมารดา ดูแลมารดา รักและเชื่อมั่นในตัวผู้เป็นแม่ แต่เมื่อทราบความจริงว่าแม่ทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมตามขนบ ผิดจารีต ซารินาร้องไห้ และรู้สึกผิดหวัง ดังข้อความต่อไปนี้

การที่จะให้นางอดูเพื่อให้คนมาค้าในตอนกลางวันทุกวันนี้ทำให้คนอย่างนางแทบคลั่ง มีแต่ซาเรินาที่คอยปลอบแม่ให้อดทนต่อทุกสิ่งทุกอย่าง

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 117)

จนกระทั่งเรียนจบแล้วกลับมาทำงานที่บ้านซาเรินาถึงได้รู้ว่าสิ่งที่เธอเคยได้ยินจากปากชาวบ้านและปฏิสระมาโดยตลอดนั้นเป็นความจริง เด็กสาวร้องไห้ด้วยความรู้สึกอับอายและผิดหวัง

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 117)

2.1.2 บทบาทการเป็นพี่น้อง พบว่า ตัวละครที่มีสถานภาพเป็นน้องสาว มีบทบาทการเป็นน้องสาวที่รักและเชื่อมั่นในตัวพี่ชาย เชื่อฟังสิ่งที่พี่ชายบอก ส่วนตัวละครที่มีสถานภาพเป็นพี่สาว มีบทบาทการเป็นพี่สาวที่สามารถสั่งใช้น้องชาย ดูแลน้องได้ดี อย่างไรก็ตามบทบาทการเป็นพี่น้องของของตัวละครหญิงทุกตัว พบว่า รักพี่น้องและทำหน้าที่พี่และน้องได้ดี

ตัวอย่าง

น้องสาว ในเรื่องสั้นเรื่องพี่ชาย

บทบาทการเป็นน้องสาวของตัวละครน้องสาวในเรื่องพี่ชาย บทบาทการเป็นน้องสาวในช่วงสมัยเด็กคือเป็นเพื่อนเล่นกับพี่ชาย และเชื่อฟังพี่ชาย แต่เมื่อโตขึ้นบทบาทการเป็นน้องสาวของตัวละครน้องสาวไม่สามารถที่จะพูดคุยกับพี่ชาย ห่างเหินกันมากขึ้น จนรู้สึกเหมือนอยู่กันคนละโลก ดังข้อความต่อไปนี้

เราสองพี่น้อง ถึงแม้ว่าอายุจะห่างกันถึงเจ็ดปี แต่เราก็เล่นกันเหมือนเพื่อนรุ่นเดียวกัน เขาชอบทำตัวเป็นนักล่าอยู่เสมอ โดยมีฉันทคอยเป็นลูกน้อง จะมีบ้างบางครั้งก็ฉันทกลายเป็นลูกพี่ เมื่อฉันรู้ว่าเขากำลังจะทำผิดหรือจับได้ว่าเขากำลังโกหกแม่

“ถ้าพี่เป็นตำรวจ พี่จะปกป้องแม่กับน้องก่อนคนอื่นเลย” เขาบอกฉันหลังจากที่ถูกแม่ตีไปเสียจนน้องลาย

ฉันทยอมเชื่อ ยิ้มให้พี่พลางกอดเขาไว้แน่น แม้ว่าพี่จะได้รับบาดเจ็บเพราะเขามาสด ๆ ร้อน ๆ

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 82-83)

ฉันไม่อาจรู้ได้เลยว่าในกระเป๋าของพี่ชายมีอะไรบ้าง ไม่อาจตามเขาไปได้ทุกที่ที่เขาไป ไม่สามารถเดินเคียงคู่หน้าเหมือนเมื่อก่อน ไม่มีความลับที่ฉันสามารถค้นหาได้จากพี่ชายอีกแล้ว ไม่มีคำพูดขู่ว่าจะขโมยสิ่งแลกเปลี่ยนใด ๆ จากเขาอีก...ราวกับว่าเราสองคนอยู่กันคนละโลก

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 86)

2.1.3 บทบาทการสมรส พบว่า ตัวละครที่มีสถานภาพเป็นภรรยาทุกตัวละครเป็นภรรยาที่ดี ไม่มีปากมีเสียง เชื่อฟังและทำตามที่มีคำสั่งใช้ สงบเสงี่ยมและไม่สามารถพูดสิ่งที่รู้สึกได้

ตัวอย่าง

ซัลมา ในเรื่องสั้นเรื่อง ไก่หลุดคอก

บทบาทการเป็นภรรยาของซัลมา คือ คลอดลูก เลี้ยงลูก ซักเสื้อผ้า ทำอาหาร ดูแลบ้าน และทำให้สามีผ่อนคลาย ดังข้อความต่อไปนี้

ซัลมาแต่งงานตั้งแต่อายุ 15 เธอไม่ได้เรียนหนังสือสูง แม่บอกว่าเป็นลูกสาว ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเรียนสูง ๆ หรือเรียนมากเหมือนผู้ชาย ผู้ชายจะต้องเรียนสูงเพื่อจะได้เลี้ยงลูกเมีย ความเชื่อนั้นถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เธอยังไม่แตกเนื้อสาว แม้แต่สามีเธอก็ไม่มีสิทธิ์เลือกเอง ทุกอย่างเป็นเรื่องของผู้ใหญ่เธอเพียงแค่ว่าเข้าพิธีแต่งงานกับคนไม่รู้จักเพื่อให้เขาเลี้ยงดู คลอดลูก เลี้ยงลูก ซักเสื้อผ้า ทำอาหาร ดูแลบ้าน และทำให้เขาผ่อนคลาย

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 110)

นอกจากนี้แล้วซัลมามีบทบาทการเป็นภรรยาที่ไม่สามารถที่จะพูดโต้เถียงสามีได้ ต้องฟังในสิ่งที่สามีพูด ด้วยเพราะสถานภาพที่ตนเป็นเพียงแม่บ้านไม่ได้ทำงาน ทำให้พูดอะไรได้ไม่มากดังข้อความต่อไปนี้

ซัลมาเคยนึกอยากถามเขาว่ามีเงินที่เขาทำงานนั้นเก็บไว้ทำอะไร หรือไปไหนหมดแต่ก็ไม่กล้าถามพอที่จะเอ่ยปากถาม

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 111)

เป็นครั้งแรกที่ซัลมากล้าพูดยาว ๆ กับสามี ก่อนหน้านั้นนางเอาแต่เงิบ
เพราะรู้ว่าไม่ได้ทำงานเอง

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 112)

2.1.4 บทบาทการเป็นมารดา พบว่า ตัวละครหญิงที่มีสถานภาพเป็นมารดาทุกตัว ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ลูก เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ให้การศึกษา ดูแลเรื่องอาหารการกิน เป็นมารดาที่ดีตามความคาดหวังของคนในสังคม

ตัวอย่าง

แม่ ในเรื่องสั้นเรื่อง พี่ชาย

บทบาทของแม่ของตัวละครแม่ ในเรื่องสั้นเรื่อง พี่ชาย แม่มีบทบาทการเป็นแม่คืออบรมสั่งสอน และมีลงโทษบ้างเมื่อลูกทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เป็นผู้ฟังและให้คำปรึกษาแก่ลูก ให้ความรัก มีเหตุผลและไม่ฟังความข้างเดียวดังข้อความต่อไปนี้

อย่างน้อยครั้งหนึ่งฉันก็เคยช่วยให้ฝันของเขาเป็นจริง แต่ผลก็คือฉันได้รับบาดเจ็บที่หัวมีเลือดไหลเพราะถูกไล่ล่าจนตกระเบียงบ้าน เขาจึงถูกแม่ตีไปตามระเบียบที่ดูแลน้องไม่ดี

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 82)

รุ่งเช้าฉันเล่าให้แม่ฟัง แต่แม่หาว่าฉันคิดเหลวไหล

“..แม่รู้จักพี่เราดี เขาไม่ทำอะไรอย่างนั้นหรอก หนอย่าคิดมาก บางที---สิ่งที่เขาทำอยู่อาจจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องก็ได้”

“แต่พี่เขาห้ามหนอย่านหนังสือนะแม่” ฉันเถียงพลาบงสะอื้น

“เรื่องอะไรที่พี่เขาบอกเขาเตือน ถ้าลูกคิดว่าดีก็ทำตาม แต่ถ้าว่าทำแล้วมันทำร้ายลูก ทำให้ลูกทุกข์ ก็ไม่ต้องทำ”

แม่พูดพลาบงยิ้มให้ ฉันยิ้มตอบทั้งน้ำตา

แม่เป็นคนมีเหตุผลมาตลอดไม่เคยคิดฟังความข้างเดียว แม่รู้ว่าฉันรักพี่ชายมากขนาดไหน แต่ที่แม่ไม่รู้คือ สิ่งเหล่านั้นมันเกือบจะเป็นอดีต

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 90)

2.1.5 บทบาทการเป็นย่า พบว่า เลี้ยงดูหลาน ๆ แต่ใช้อำนาจความเป็นผู้ใหญ่ผู้ใหญ่สั่งใช้ทุกคน และเลี้ยงหลานด้วยวาจาที่รุนแรง มีบทลงโทษเมื่อยามที่บุตรหลานทำผิด บุตรหลานจะต้องเชื่อฟังและทำตามคำสั่ง

ตัวอย่าง

ย่า ในเรื่องสั้น ย่า

ย่า ในเรื่องสั้น ย่ามีบทบาทคือ เลี้ยงดูหลาน ๆ แต่ย่าใช้วาจารุนแรงกำราบพวกเขาอยู่เสมอ จากพฤติกรรมของหลานหลานที่ย่าเลี้ยงเกือบทุกคนกลายเป็นเด็กที่ไม่กล้าสู้คน ไม่มีความมั่นใจแม้แต่จะพูดกับพ่อแม่ของตัวเอง และอยู่กับความกลัวเกือบตลอดเวลา สะท้อนได้ว่าย่าเป็นคนดูเพื่อให้หลานเชื่อฟัง หากไม่เชื่อฟังก็จะลงโทษ ใช้อำนาจกดขี่หลาน นอกจากนี้ยังเป็นคนไม่ให้ความเป็นธรรมต่อหลานของตนเอง ดังข้อความต่อไปนี้

ฟังจากแม่เล่าและที่เห็นด้วยสายตาตัวเอง ฉันรู้สึกโชคดีที่ตัวเองไม่ใช่หลานรักของย่า เพราะหลานที่ย่าเลี้ยงเกือบทุกคนกลายเป็นเด็กที่ไม่กล้าสู้คน ไม่มีความมั่นใจแม้แต่จะพูดกับพ่อแม่ของตัวเอง และอยู่กับความกลัวเกือบตลอดเวลา นั่นเป็นเพราะย่าชอบใช้วาจารุนแรงกำราบพวกเขาอยู่เสมอฉันยังนึกแปลกใจและสงสัยว่าพวกเขาจะรักย่าจริงหรือ

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 126)

นึกถึงตอนเด็กหากหลานรักคนใดคนหนึ่งอยากได้เปลือกหอยสวย ๆ เอาไว้ส่งครู หรือไม่ก็ไม้จิ้มฟันตรง ๆ ไข่เข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ ฉันกับพี่ชายต้องทำหน้าที่ไปหามาให้เพราะไม่อย่างนั้นย่าจะฟ้องพ่อที่ดูเหมือนจะฟังย่าตลอดเวลาพลอยทำให้เราสองพี่น้องอดอาหารมื้อเย็นไปเลย จนบ่อยครั้ง

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 126)

2.2 บทบาทการประกอบอาชีพ พบว่า อุมมีสาลาม นำเสนอเพียงสถานภาพทางอาชีพ แต่ไม่ได้นำเสนอถึงบทบาทในการประกอบอาชีพ ไม่สามารถมองเห็นได้แน่ชัด ด้วยตัวละครส่วนใหญ่ ไม่มีอาชีพและตัวละครที่ประกอบอาชีพอุมมีสาลามกล่าวถึงอาชีพเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ไม่สามารถระบุถึงบทบาทในการประกอบอาชีพของตัวละครได้

ตัวอย่าง

ด้านบทบาทอาชีพที่ซัลมาอุมมีสาลามไม่ได้ระบุบทบาททางอาชีพที่แสดงให้เห็นชัดเจนมากนัก แต่พบว่าสถานภาพทางการศึกษา เกี่ยวเนื่องให้เกิดบทบาททางอาชีพ ซัลมาอาชีพจากเด็กล้างจาน มาเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านอาหาร ก่อนจะเข้าไปทำงานในผับดังจุดแถวชายแดนมาเลเซีย ด้วยสถานภาพทางการศึกษาที่ไม่ได้เรียนหนังสือทำให้โดนดูถูกสารพัด ดังข้อความต่อไปนี้

เมื่อแต่งงานได้ 3 ปีแต่ยังไม่มีลูก เคยขอสามีชายขนม

“จะเอาเงินไปผจญเล่นละลิ” น้ำเสียงและท่าทีมองนางอย่างดูแคลน

“ก็อยู่ว่าง ๆ ให้มาทำขนมชายใจ จะได้ช่วยแบ่งเบา”

“ก็เอาเงินจากกูอยู่ดี หรือมีเงินมาลงทุนเอง” แม้จะเป็นคนมีการศึกษา แต่เขาก็ไม่เคยพูดดีกับนางยกเว้นเดือนแรกที่แต่งงานกัน ซัลมาเจียบ นางไม่รู้สามีจะเก็บเงินไว้ทำอะไร เงินเดือนจากการเป็นครูถึงจะมีไม่มา แต่ก็ไม่น้อยหากจะเจียดมาให้นางเก็บไว้บ้าง

“คนไม่เรียนหนังสืออย่างมึงจะคิดอะไรเป็น นับเลขถูกหรือเปล่า เตียวทอนเงินผิดทำบัญชีผิด ก็ขาดทุนอีก” เขามักจะดูถูกนางเช่นนี้เสมอ เพราะที่น้องในครอบครัวของเขาไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงก็เรียนหนังสือกันหมด ความแตกต่างนี้เองทำให้เขาดูถูกนางอยู่เป็นประจำ

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 110)

แปดปีที่ทำงานอยู่ที่มาเลเซีย จากเด็กล้างจานมาเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านอาหาร ก่อนจะเข้าไปทำงานในผับดังจุดแถวชายแดนมาเลเซีย เพื่อส่งเสียซารินาเรียนหนังสือให้พ้นจากคำดูถูกของคนอื่น ตอนนั้นซารินาอายุได้ 15 ปี เธอกลับผู้เป็นพ่อจะหาสามีให้ลูกจึงกลับมาดูแลลูกสาวเอง

(กลางฝูงแพะหลังหัก: 114)

สรุปและอภิปรายผล

อุมมีสาลาม อุมาร นำเสนอตัวละครหญิงมุสลิมมีสถานภาพและบทบาทที่น่าสนใจ ตัวละครหญิงมีสถานภาพที่ได้มาตั้งแต่กำเนิดและมีสถานภาพที่ได้มาภายหลังเพียงไม่กี่สถานภาพ สถานภาพและบทบาทที่เห็นเด่นชัดส่วนใหญ่มีสถานภาพการเป็นภรรยา มารดา และลูก และไม่ปรากฏสถานภาพทางการศึกษาและอาชีพ ทั้งสถานภาพการเป็นภรรยา มารดา และลูก มีบทบาทเป็นผู้ตาม ต้องเชื่อฟังหัวหน้าครอบครัวที่เป็นพ่อ เป็นสามี ผู้เป็นภรรยาไม่สามารถถกเถียงผู้เป็นสามีไม่สามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระได้ บทบาทที่พบเห็นเป็นเพียงแม่บ้าน สอดคล้องกับค่านิยมไทยในอดีตและมุสลิมที่ว่าผู้หญิงต้องอยู่บ้าน ดูแลบ้านเรือน ถึงแม้จะมีสถานภาพทางอาชีพแต่ยังคงพบว่าอาชีพสอดคล้องกับความสามารถของการเป็นหญิง

ในเรื่องเย็บปักถักร้อย และตัวละครโดยส่วนใหญ่ไม่พบสถานภาพทางการศึกษา อุมมีสาলাম อุมาร ได้สร้างตัวละครลูกสาวที่เริ่มได้รับการศึกษา สะท้อนเห็นถึงความแตกต่างของบทบาทที่แสดงออกต่อหลักความเชื่อเดิมที่ว่าผู้หญิงเป็นเพียงผู้ตาม เชื่อฟัง และทำตามโดยไม่มีข้อโต้แย้ง

กล่าวโดยสรุปแล้วสถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหัก สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและวัฒนธรรมมุสลิมที่กำหนดบทบาทหน้าที่ สิทธิและกำหนดพื้นที่ระหว่างชายหญิงชัดเจนตั้งแต่เกิดกระทั่งตาย เช่น หน้าที่ทำครัว เลี้ยงลูก และทำงานบ้านทุกอย่างเป็นของฝ่ายหญิง, ผู้หญิงต้องเป็นแม่ ภรรยา ลูกสาวที่ดี พิธีกรรมทางศาสนาหรือการเรียนการสอนผู้หญิงต้องอยู่หลังผู้ชาย, ผู้หญิงห้ามเข้ากุโบร์(สุสาน), ผู้หญิงจะแต่งงานต้องได้รับอนุญาตจากบิดา ญาติผู้ชายฝ่ายบิดา และญาติผู้ชายฝ่ายมารดา, ผู้ชายต้องเป็นผู้นำในเรื่องศาสนา (อุมมีสาলাম อุมาร, 2558) ดังที่เห็นว่าตัวละครหญิงที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหักเป็นหญิงมุสลิมที่เชื่อฟัง เป็นเพียงผู้ตาม เสียงพูดแสดงความคิดเห็นเบาและไร้น้ำหนัก แต่เมื่อตัวละครหญิงได้รับการศึกษา บทบาทที่แสดงออกจึงต่างไปจากเดิม กล่าวที่จะพูดแสดงความคิดเห็นและโต้แย้ง ในทางกลับกันยังคงพบเห็นการใช้อำนาจจากสถานภาพที่ตนมีอยู่ของตัวละครย่า ในการสั่งใช้บุตรหลานให้ทำตาม สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ต้องเชื่อฟังเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์.(2553). *ทฤษฎีสังคมสงเคราะห์ร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เจตนิพิฐ ท้าวแก้ว.(2559). *สถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในนวนิยายของพศกร*. เชียงใหม่ : หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- จำนงค์ดิวัฒน์ลิขิต, (2543).*สังคมวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พระมหาสนอง ปัจโจปการี. (2553). *มนุษย์กับสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วันทนีย์ วาสิกะสัน.(2543).*สังคมสงเคราะห์แนวสตรีนิยม:ทฤษฎีและการปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์.(2531). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*, กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
- สุพิศ เอื้องชะเอ.(2560).*ภาพสะท้อนสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสาร “คู่สร้างคู่สม”*
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- อุมมีสาলাম อุมาร. (2557). *กลางฝูงแพะหลังหัก*, กรุงเทพฯ : มติชน
- ณัฐร์ ตุ่มภู. (2555). *สร้างสังคมที่เท่ากันให้”หญิง-ชาย”ได้เท่าเทียม*. สืบค้น 9 ธันวาคม 2564, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/20510>

พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์ .(2557). อ่าน(ใหม่) เรื่องสั้นว่าด้วย”การอยู่ร่วมกัน”ในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดน
ใต้ในรอบหนึ่งทศวรรษแห่งความรุนแรง (พ.ศ.2547-2557). วารสารกึ่งวิชาการรุสะมีแล ,35(3).

สืบค้น 8 ธันวาคม 2564, จาก

<http://www.kaekae.oas.psu.ac.th/ojs/rlej/include/getdoc.php?id=5257&article=1872&mode=pdf>

อุมมีสาลาม อุมาร. (2558). เรื่องเล่ากับอัตลักษณ์ที่เลื่อนไหล : ผู้หญิงมุสลิมชายแดนใต้ในเรื่องเล่า
ประสบการณ์ชีวิต.วารสารกึ่งวิชาการรุสะมีแล,36(1).สืบค้น 25 มีนาคม 2564,จาก

<https://so05.tcithaijo.org/index.php/rusamelae/article/download/52649/43693>